

Saistīto personu definējuma būtība Komerclikuma un citu likumu izpratnē

Sergejs Aleksejevs

*Rīgas Stradiņa universitāte,
doktora studiju programma "Juridiskās zinātnes", Latvija*

Ievads. 2012. gada 14. jūnijā Saeima pieņēma grozījumus Komerclikumā, kas stājās spēkā 2012. gada 10. jūlijā. Komerclikuma XI sadaļa ir papildināta ar jaunu 1.1. nodaļu "Ierobežojumi darījuma slēgšanai ar sabiedrības dibinātāju, dalībnieku, valdes vai padomes locekli un saistīto personu". Grozījumi detalizēti nosaka, kas ir uzskatāms par saistīto personu Komerclikumā izpratnē. Minētā jautājuma realizācija praksē, iespējamās sankcijas, interešu konflikts, sekas, kā arī pieņemto grozījumu mijiedarbība ar citiem likumiem interesē ne tikai speciālistus praktiķus, zinātniekus, bet arī pašus uzņēmējus (komersantus). Saistīto personu definīcijas normatīvajos aktos ir atšķirīgas. Šādos apstākļos ir nepieciešama minētā definējuma juridiskās dabas un ietekmes uz komerciesību vidi izpēte.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Apzinot saistīto personu noteikto tiesisko statusu un regulējumu, ir būtiski izpētīt pašreizējo likumu piemērošanas praksi: kas uzskatāms par saistīto personu Komerclikuma izpratnē, kāds ir šī definējuma mērķis, kāda saikne un mijiedarbība pastāv starp Komerclikuma grozījumiem un citos likumos esošajiem saistīto personu definējumiem. Pētījuma izstrādē izmantota analītiskā un salīdzinošā metode.

Pētnieciskā darba informatīvā bāze ir nacionālie tiesību akti, kā arī tiesu prakse.

Rezultāti. Saistīto personu definējums ir atrodams Komerclikumā, kur ar jēdzienu 'saistītā persona' tiek saprasta persona, kura ir sabiedrības dibinātāja, dalībnieka, valdes vai padomes locekļa radnieks līdz otrajai radniecības pakāpei, laulātais vai svainis līdz pirmajai svainības pakāpei, vai persona, ar kuru ir kopīga saimniecība, kā arī cita komercsabiedrība, kurā kapitālsabiedrības daļu vai personālsabiedrības ieguldījuma (kapitāla) daļu vairākums pieder attiecīgajam dibinātājam, dalībniekam, valdes vai padomes loceklim. Savukārt likumos "Par nodokļiem un nodevām" un "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" saistītās personas definētas: divas vai vairākas fiziskās vai juridiskās personas vai ar līgumu saistīta šādu personu grupa, vai šādu personu vai grupas pārstāvji, ja tās ir mātes un meitas komercsabiedrības vai kooperatīvās sabiedrības, vai vairāk nekā 50 procenti no pamatkapitāla vai komercsabiedrības vai kooperatīvās sabiedrības daļu vērtības pieder vai citādi ir nodrošināta izšķiroša ietekme vienai un tai pašai personai. Turklāt likumā "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" jēdziens 'saistītās personas' iekļauj vēl trīs atsevišķus definējumus: saistīti uzņēmumi, persona, ar uzņēmumu saistīta persona.

Secinājumi. Jēdzienos minētais personu loks un definējuma saturs ir atšķirīgi. Komerclikumā lietotais definējums ir attiecināms uz fiziskām personām, kapitālsabiedrībām un personālsabiedrībām, bet likumos "Par nodevām un nodokļiem" un "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" saistītās personas ir definējamas kā fiziskas personas, komercsabiedrības un kooperatīvajās sabiedrības. Komerclikuma papildināšana ar atsevišķu saistītām personām veltītu nodaļu mērķis ir darījumu slēgšanai ar saistītām personām dalībnieku sapulces apstiprināšanas vai piekrišanas iegūšana par tādas mantas iegūšanu, kuras vērtība pārsniedz vienu desmitdaļu no sabiedrības pamatkapitāla. Turklāt ierobežojumi neattiecas uz gadījumiem, kad manta iegūta sabiedrības parasti veicamās komercdarbības ietvaros par parasto vērtību, bezatlīdzības darījumā, izolē, biržas darījumā vai saskaņā ar tiesas nolēmumu. Savukārt likumos "Par nodokļiem un nodevām" un "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" saistītās personas tiek identificētas, lai saistīto personu darījumos pušu nodokļu maksājumi tiktu aprēķināti, darījuma cenu pēc iespējas precīzāk pielīdzinot tirgus vērtībai.